

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

29. června 2023 *

„Řízení o předběžné otázce – Hospodářská soutěž – Kartelové dohody – Článek 101 SFEU – Vertikální dohody – Minimální ceny dalšího prodeje stanovené dodavatelem svým distributorům – Pojem ‚omezení hospodářské soutěže ›z hlediska účelu‹ – Pojem ‚dohoda‘ – Důkaz o shodě vůlí mezi dodavatelem a jeho distributory – Praxe pokrývající téměř celé území členského státu – Ovlivnění obchodu mezi členskými státy – Nařízení (ES) č. 2790/1999 a nařízení (EU) č. 330/2010 – Tvrdé omezení“

Ve věci C-211/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Tribunal da Relação de Lisboa (odvolací soud v Lisabonu, Portugalsko) ze dne 24. února 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 17. března 2022, v řízení

Super Bock Bebidas SA,

AN,

BQ

proti

Autoridade da Concorrência

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení: K. Jürimäe (zpravodajka), předsedkyně senátu, M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen a M. Gavalec, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

* Jednací jazyk: le portugais

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za Super Bock Bebidas SA, AN a BQ: J. Caimoto Duarte, R. da Silva, F. Espregueira Mendes, R. Mesquita Guimarães, A. Navarro de Noronha, R. Sarabando Pereira, A. Veloso Pedrosa a J. Whyte, advogados,
- za l’Autoridade da Concorrência: S. Assis Ferreira a A. Cruz Nogueira, advogadas,
- za portugalskou vládu: C. Alves a P. Barros da Costa, jako zmocněnci,
- za řeckou vládu: K. Boskovits, jako zmocněnec,
- za španělskou vládu: L. Aguilera Ruiz, jako zmocněnec,
- za rakouskou vládu: A. Posch a G. Eberhard, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi: S. Baches Opi, P. Berghe a P. Caro de Sousa, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 101 odst. 1 SFEU, jakož i čl. 4 písm. a) nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20. dubna 2010 o použití čl. 101 odst. 3 [SFEU] na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. věst. 2010, L 102, s. 1), jakož i pokynů k vertikálním omezením (Úř. věst. 2010, C 130, s. 1).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Super Bock Bebidas SA (dále jen „Super Bock“), AN a BQ na straně jedné a Autoridade da Concorrência (úřad pro hospodářskou soutěž, Portugalsko) na straně druhé ve věci legality rozhodnutí posledně uvedeného orgánu, kterým bylo konstatováno, že Super Bock, AN a BQ porušily pravidla hospodářské soutěže, a z tohoto důvodu jim byly uloženy pokuty.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Nařízení č. 330/2010 nahradilo s účinností od 1. června 2010 nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 [ES] na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. věst. 1999, L 336, s. 21; Zvl. vyd. 08/01, s. 364). Nařízení č. 330/2010 v souladu se svým čl. 10 druhým pododstavcem pozbylo platnosti dne 31. května 2022.

4 Body 5 a 10 odůvodnění nařízení č. 330/2010, kterým v podstatě odpovídají body 5 a 10 odůvodnění nařízení č. 2790/1999, zněly následovně:

„(5) Je třeba omezit výhody blokové výjimky zavedené tímto nařízením na vertikální dohody, u kterých se lze s dostatečnou jistotou domnívat, že splňují podmínky uvedené v čl. 101 odst. 3 [SFEU].

[...]

(10) Toto nařízení by nemělo znamenat výjimku pro vertikální dohody obsahující omezení, která pravděpodobně omezují hospodářskou soutěž nebo poškozují spotřebitele nebo nejsou nezbytná k dosažení účinků podporujících hospodářskou účinnost. Především by bez ohledu na tržní podíl dotyčných podniků měly být vyloučeny z možnosti blokových výjimek podle tohoto nařízení vertikální dohody obsahující určitá závažná omezení hospodářské soutěže, jakými jsou stanovení nejnižších nebo pevných prodejních cen nebo některé typy územní ochrany.“

5 Článek 1 odst. 1 písm. a) a b) nařízení č. 330/2010 obsahoval následující definice:

„Pro účely tohoto nařízení se:

a) ‚vertikálními dohodami‘ rozumí dohody nebo pro jednání ve vzájemné shodě, jež byly uzavřeny mezi dvěma nebo více podniky, z nichž každý pro účely dohody nebo jednání ve vzájemné shodě jedná na různé úrovni výrobního nebo distribučního řetězce, a které se týkají podmínek, za kterých mohou strany nakupovat, prodávat nebo dále prodávat určité zboží nebo služby;

b) ‚vertikálními omezeními‘ se rozumí omezení hospodářské soutěže ve smyslu čl. 101 odst. 1 [SFEU];

6 V podstatě totožné definice byly uvedeny v čl. 2 odst. 1 nařízení č. 2790/1999.

7 Články 2 nařízení č. 2790/1999 a č. 330/2010 stanovily pravidlo výjimky. Podle čl. 2 odst. 1 nařízení č. 330/2010, který v podstatě odpovídá čl. 2 odst. 1 nařízení č. 2790/1999:

„Podle čl. 101 odst. 3 [SFEU] a s výhradou ustanovení tohoto nařízení se čl. 101 odst. 1 [SFEU] prohlašuje za nepoužitelný pro vertikální dohody.

Toto udělení výjimky se použije v míře, v jaké tyto dohody obsahují vertikální omezení.“

8 Články 4 nařízení č. 2790/1999 a č. 330/2010 se týkaly „tvrdých omezení“, na která se nemohla vztahovat bloková výjimka. Článek 4 nařízení č. 330/2010, jenž v podstatě odpovídá článku 4 nařízení č. 2790/1999, stanovil:

„Výjimka podle článku 2 se nevztahuje na vertikální dohody, jejichž účelem je přímo nebo nepřímo, samostatně nebo společně s jinými faktory pod kontrolou stran:

a) omezení možnosti kupujícího určovat svou prodejní cenu, aniž je dotčena možnost dodavatele stanovovat maximální prodejní cenu nebo doporučovat prodejní cenu, pokud se tyto ceny nerovnjí pevné nebo minimální prodejní ceně z důvodu tlaku jakékoli ze stran nebo na základě jejich pobídek;

[...]“

Portugalské právo

- 9 Článek 9 odst. 1 písm. a) lei no 19/2012 Aprova o novo regime jurídico da concorrência, revogando as leis n.ºs 18/2003, de 11 de junho, e 39/2006, de 25 de agosto, e procede à segunda alteração à lei n.º 2/99, de 13 de janeiro (zákon č. 19/2012, kterým se schvaluje nový právní režim hospodářské soutěže, zrušuje zákon č. 18/2003, ze dne 11. června a zákon č. 39/2006 ze dne 25. srpna a zavádí druhá změna zákona č. 2/99 ze dne 13. ledna), ze dne 8. května 2012 (Diário da República, 1. řada, č. 89/2012, ze dne 8. května 2012, dále jen „NRJC“), stanoví:

„Jsou zakázány dohody mezi podniky, jednání podniků ve vzájemné shodě a rozhodnutí sdružení podniků, jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, narušení nebo podstatné omezení hospodářské soutěže na vnitrostátním trhu nebo jeho části, zejména ty, které:

a) přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky; [...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 10 Super Bock je společnost se sídlem v Portugalsku, která vyrábí a uvádí na trh piva, balené vody, osvěžující nápoje, ledové čaje, vína, sangrii a cidery. Její hlavní činnost se uskutečňuje na trzích s pivem a balenými vodami.
- 11 AN je členem správní rady společnosti Super Bock a BQ je ředitelem její obchodní služby pro prodej v distribučním kanálu „HoReCa“, nazývaném rovněž kanál „on-trade“.
- 12 Tento kanál, kterého se týká jednání dotčené v původním řízení, odpovídá nákupům nápojů prováděným v hotelech, restauracích a kavárnách, a sice pro spotřebu mimo domov. Za účelem distribuce nápojů prostřednictvím uvedeného kanálu v Portugalsku uzavřela Super Bock dohody o výhradní distribuci s nezávislými distributory. Tito distributoři prodávají nápoje zakoupené od společnosti Super Bock téměř na celém portugalském území. Pouze některé oblasti jsou zásobovány přímými prodeji ze strany společnosti Super Bock. Jedná se o Lisabon, Porto, Madeiru, Coimbru (Portugalsko) (do roku 2013) a od roku 2014 ostrovy Pico a Faial (Portugalsko).
- 13 Podle skutečností, které předkládající soud považuje za prokázané, Super Bock přinejmenším v období od 15. května 2006 do 23. ledna 2017 pravidelně, obecně a beze změn stanovovala a ukládala všem těmto distributorům obchodní podmínky, jež museli dodržovat při dalším prodeji výrobků, které jim prodávala. Super Bock zejména stanovila minimální ceny dalšího prodeje s cílem zajistit zachování stabilní a vyrovnané úrovně minimální ceny na celém vnitrostátním trhu.
- 14 Konkrétně ředitelství prodeje společnosti Super Bock zpravidla každý měsíc schvalovalo seznam minimálních cen dalšího prodeje, který předávalo distributorům. Manažeři sítě nebo trhu ve společnosti Super Bock předávali ceny dalšího prodeje distributorům buď ústně, nebo písemně (elektronickou poštou). Tyto ceny byly zpravidla uplatňovány distributory. Tito poslední uvedení měli v rámci systému kontroly a dohledu zavedeného společností Super Bock povinnost poslední uvedené společnosti sdělovat údaje týkající se dalšího prodeje, například pokud jde o množství a částky. V případě nedodržení cen se distributoři v souladu s obchodními podmínkami stanovenými společností Super Bock vystavovali „represím“, jakými jsou zrušení finančních pobídek, které sestávají z komerčních slev na nákup produktů a náhrady jimi uplatňovaných slev

při dalším prodeji, jakož i zrušení zásobování a opětovného doplňování zásob. Hrozilo tak, že ztratí záruku kladných distribučních marží, jež jim byly poskytnuty za uvedených obchodních podmínek.

- 15 Úřad pro hospodářskou soutěž měl za to, že tato praxe stanovování, přímými a nepřímými prostředky, cen a jiných podmínek použitelných na další prodej výrobků prostřednictvím sítě nezávislých distributorů v distribučním kanálu HoReCa na téměř celém portugalském území, představovala porušení pravidel hospodářské soutěže ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) NRJC a čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU. Uložil tedy pokuty společnosti Super Bock, AN a BQ.
- 16 Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Soud pro hospodářskou soutěž, regulaci a dohled, Portugalsko), na který se Super Bock, AN a BQ obrátili, potvrdil rozhodnutí úřadu pro hospodářskou soutěž.
- 17 Proti rozsudku tohoto soudu podali Super Bock, AN a BQ odvolání k Tribunal da Relação de Lisboa (odvolací soud v Lisabonu, Portugalsko), který je předkládajícím soudem v projednávané věci.
- 18 Vzhledem k argumentům, jež před ním byly vzneseny, a k předběžným otázkám navrženým stranami sporu, který mu byl předložen, považuje předkládající soud za nezbytné získat vysvětlení k výkladu článku 101 SFEU. V podstatě se zaprvé táže, zda pojem „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“ může zahrnovat, a případně za jakých podmínek, vertikální dohodu o stanovení minimálních cen dalšího prodeje. Zadruhé se jeho otázky týkají pojmu „dohoda“, jsou-li minimální ceny dalšího prodeje uloženy dodavatelem jeho distributorům. Zatřetí si klade otázku, zda se pojem „ovlivnění obchodu mezi členskými státy“ může vztahovat na důsledky distribuční dohody, která se vztahuje pouze na téměř celé území členského státu.
- 19 Za těchto podmínek se Tribunal da Relação de Lisboa (odvolací soud v Lisabonu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
 - „1) Představuje vertikální stanovení minimálních cen samo o sobě protiprávní jednání z hlediska účelu, které nevyžaduje předchozí analýzu dostatečného stupně škodlivosti dohody?
 - 2) Je k prokázání existence prvku „dohody“ v případě protiprávního jednání spočívajícího v (mlčky učiněném) stanovení minimálních cen pro distributory nutné v konkrétním případě prokázat, že distributoři skutečně uplatňovali stanovené ceny, a to zejména přímými důkazy?
 - 3) Představují následující prvky dostatečné důkazy k tomu, aby bylo možné mít za to, že došlo k protiprávnímu jednání (mlčky učiněným) stanovením minimálních cen pro distributory: zaprvé zasílání seznamů obsahujících minimální ceny a distribuční marže; zadruhé žádosti distributorů o informace o prodejních cenách; zatřetí stížnosti distributorů (pokud považují ceny pro další prodej, které jim byly uloženy, za nekonkurenceschopné nebo zjistí, že je konkurenční distributoři nedodržují); začtvrté existence mechanismů monitorování (minimálních průměrných) cen a zapáté existence odvetných opatření (bez důkazu o jejich skutečném uplatňování)?

- 4) Je třeba mít s ohledem na čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU, čl. 4 písm. a) nařízení č. 330/2010, pokyny k vertikálním omezením a judikaturu [Evropské] unie za to, že dohoda mezi dodavatelem a jeho distributory, která (vertikálně) stanoví minimální ceny a další obchodní podmínky pro další prodej, vykazuje dostatečný stupeň škodlivosti pro hospodářskou soutěž, aniž by byla dotčena analýza možných pozitivních hospodářských účinků plynoucích z tohoto jednání ve smyslu čl. 101 odst. 3 SFEU?
- 5) Je s čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU a unijní judikaturou slučitelné soudní rozhodnutí, podle kterého byla prokázána existence objektivního prvku ‚dohody‘ mezi dodavatelem a distributory, na základě:
- a) pravidelného, všeobecného a během trvání praktiky neměnného stanovení a uložení, ze strany dodavatele distributorům, obchodních podmínek, jež musí distributoři dodržovat při dalším prodeji výrobků, které nakupují od dodavatele, zejména cen, které účtují svým zákazníkům, především ve formě minimálních cen nebo průměrných minimálních cen;
 - b) oznámení uložených cen pro další prodej ústně nebo písemně (e-mailem);
 - c) nemožnosti distributorů samostatně určovat své ceny pro další prodej;
 - d) běžné a rozšířené praxe, kdy zaměstnanci dodavatele žádají (v telefonickém rozhovoru nebo osobně) distributory, aby dodržovali uvedené ceny;
 - e) obecného dodržování cen pro další prodej stanovených dodavatelem ze strany distributorů (až na občasné výjimky) a zjištění, že jednání distributorů na trhu je obecně v souladu s podmínkami stanovenými dodavatelem;
 - f) skutečnosti, že distributoři často sami žádají dodavatele o uvedení cen pro další prodej, aby se vyhnuli porušení stanovených podmínek;
 - g) zjištění, že distributoři si často stěžují na ceny dodavatele, místo aby jednoduše účtovali jiné ceny;
 - h) stanovení (nízkých) distribučních marží dodavatelem a předpokladu distributorů, že tyto marže odpovídají úrovni odměny za jejich činnost;
 - i) zjištění, že zavedením nízkých marží dodavatel ukládá minimální cenu pro další prodej pod hrozbou záporných distribučních marží;
 - j) politiky slev poskytovaných dodavatelem distributorům na základě jimi skutečně účtovaných cen pro další prodej (minimální cena, kterou dodavatel dříve stanovil, odpovídá úrovni doplnění zásob při prodeji konečným zákazníkům);
 - k) nutnosti, aby distributoři (v mnoha případech s ohledem na zápornou distribuční marži) dodržovali úroveň cen pro další prodej stanovené dodavatelem; k praxi snižování cen pro další prodej dochází pouze ve velmi specifických situacích a tehdy, když distributoři požádají dodavatele o další slevu při prodeji konečným zákazníkům;
 - l) stanovení maximálních slev pro příslušné zákazníky ze strany dodavatele a jejich dodržování ze strany distributorů, což vede k minimální ceně pro další prodej, při jejímž nedodržení se distribuční marže stává zápornou;
 - m) přímého kontaktu dodavatele se zákazníky distributorů a stanovení podmínek dalšího prodeje, které jim jsou následně uloženy;
 - n) zásahu dodavatele z podnětu distributorů v tom smyslu, že dodavatel rozhodne o uplatnění určitých obchodních slev nebo znovu sjedná obchodní podmínky pro další prodej, a
 - o) žádosti distributorů adresované dodavateli, aby povolil provedení určité transakce za určitých podmínek za účelem zajištění jejich distribuční marže?
- 6) Může být obchod mezi členskými státy ovlivněn takovou dohodou o minimálních cenách pro další prodej, která se vztahuje na téměř celé území státu?“

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

- 20 Super Bock a Evropská komise vyjádřily pochybnosti ohledně srozumitelnosti páté otázky a nezbytnosti druhé otázky pro účely sporu v původním řízení, aniž namítaly nepřipustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nebo formálně zpochybnily přípustnost některých otázek.
- 21 Je třeba připomenout, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, což je nástroj spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, spočívá na dialogu mezi soudy. Pokud takovému soudu přísluší posoudit, zda je výklad právního pravidla Unie nezbytný k tomu, aby mu umožnil rozhodnout o sporu, který mu byl předložen, a s přihlédnutím k mechanismu řízení stanoveného v článku 267 SFEU, přísluší uvedenému soudu rovněž rozhodnout, jakým způsobem musejí být tyto otázky formulovány. Ačkoliv uvedený soud může vyzvat strany sporu, jež mu byl předložen, k navržení formulací, které bude možno použít ve znění předběžných otázek, nic to nemění na tom, že pouze jemu samému přísluší v poslední fázi rozhodnout jak o jejich formě, tak o jejich obsahu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. července 2011, Kelly, C-104/10, EU:C:2011:506, body 63 až 65).
- 22 Na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí na vlastní odpovědnost a jehož správnost nepřisluší Soudnímu dvoru ověřovat, se vztahuje domněnka relevance. Odmítnutí žádosti podané vnitrostátním soudem je ze strany Soudního dvora možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém, nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 23. ledna 2018, F. Hoffmann-La Roche a další, C-179/16, EU:C:2018:25, bod 45 a citovaná judikatura).
- 23 V tomto posledně uvedeném ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury, která se nyní odráží v článku 94 písm. a) a b) jednacího řádu Soudního dvora, nezbytnost dospět k takovému výkladu unijního práva, jež bude užitečný pro vnitrostátní soud, vyžaduje, aby tento soud vymezil skutkový a právní rámec, do něhož spadají jím položené otázky, nebo alespoň vysvětlil skutkové předpoklady, na nichž jsou tyto otázky založeny. Tyto požadavky platí především v oblasti hospodářské soutěže, jež se vyznačuje komplexními skutkovými a právními situacemi (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. ledna 1993, Telemarsicabruzzo a další, C-320/90 až C-322/90, EU:C:1993:26, body 6 a 7, jakož i ze dne 19. ledna 2023, Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, bod 18 a citovaná judikatura).
- 24 Kromě toho je nezbytné, jak uvádí čl. 94 písm. c) jednacího řádu, aby samo předkládací rozhodnutí obsahovalo důvody, které vedou předkládající soud k otázce týkající se výkladu či platnosti určitých ustanovení unijního práva, jakož i souvislosti, které uvedený soud spatřuje mezi uvedenými ustanoveními a vnitrostátní právní úpravou použitelnou ve sporu v původním řízení.
- 25 V projednávané věci by bylo v duchu spolupráce, která je vlastní dialogu mezi soudy a aby mohl Soudní dvůr vydat co možná nejužitečnější rozhodnutí, žádoucí, aby předkládající soud souhrněji a jasněji uvedl vlastní výklad sporu, který mu byl předložen, jakož i právních otázek, z nichž vychází jeho žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, spíše než aby příliš zdlouhavě reprodukoval řadu výňatků z písemností ve spise, který mu byl předložen. Stejně tak, i když sice

předkládající soud uvedl důvody, jež jej vedly k předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru, bylo by v zájmu užitečné spolupráce, aby rovněž přeformuloval otázky, které mu navrhli účastníci původního řízení, a zabránil tak zbytečnému překrývání těchto otázek. Bylo by rovněž užitečné vyjasnit právní a skutkové předpoklady, na kterých tyto otázky spočívají, aby Soudní dvůr mohl podat přesnější a cílenější odpovědi.

- 26 Za těchto podmínek, i když je tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce přípustná v rozsahu, v němž splňuje podmínky článku 94 jednacího řádu, může Soudní dvůr poskytnout předkládajícímu soudu pouze minimální a obecné údaje, aby uvedenému soudu poskytl za okolností sporu v původním řízení vodítko při uplatňování článku 101 SFEU.

K první a čtvrté otázce, které se týkají pojmu „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU

- 27 Podstatou první a čtvrté otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že zjištění, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje představuje „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“, může být provedeno bez předchozího zkoumání, zda tato dohoda vykazuje z hlediska hospodářské soutěže dostatečný stupeň škodlivosti, nebo zda lze předpokládat, že taková dohoda takový stupeň škodlivosti vykazuje sama o sobě.
- 28 Úvodem je třeba připomenout, že v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasné dělbě funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, je úkolem Soudního dvora pouze vyložit ustanovení unijního práva, kterých se týká položená otázka, v projednávaném případě tedy čl. 101 odst. 1 SFEU. Není tedy na Soudním dvoru, nýbrž na předkládajícím soudu, aby v konečném důsledku posoudil, zda s ohledem na všechny relevantní skutečnosti, kterými se vyznačuje situace v původním řízení, jakož i na hospodářský a právní kontext, do něhož tato situace zapadá, je účelem dotčené dohody omezit hospodářskou soutěž (rozsudek ze dne 18. listopadu 2021, *Visma Enterprise*, C-306/20, EU:C:2021:935, bod 51 a citovaná judikatura).
- 29 Soudní dvůr však při rozhodování o předběžné otázce může na základě informací obsažených ve spise, který má k dispozici, podat upřesnění, jejichž cílem je předkládajícímu soudu poskytnout vodítko při jeho výkladu, aby mohl rozhodnout spor (rozsudek ze dne 18. listopadu 2021, *Visma Enterprise*, C-306/20, EU:C:2021:935, bod 52 a citovaná judikatura).
- 30 Především je třeba připomenout, že podle čl. 101 odst. 1 SFEU jsou s vnitřním trhem neslučitelné, a proto zakázané, veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu.
- 31 Aby dohoda spadala pod zákaz uvedený v tomto ustanovení, musí být „jejím účelem nebo důsledkem“ vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu. Podle ustálené judikatury Soudního dvora počínaje rozsudkem ze dne 30. června 1966, *LTM* (56/65, EU:C:1966:38), vede alternativní povaha této podmínky, určená spojkou „nebo“ nejdříve k nutnosti uvážit samotný účel dohody (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. listopadu 2015, *Maxima Latvija*, C-345/14, EU:C:2015:784, bod 16 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 18. listopadu 2021, *Visma Enterprise*, C-306/20, EU:C:2021:935, body 54 a 55, jakož i citovaná judikatura). Je-li tedy prokázán protisoutěžní účel dohody, není třeba zkoumat její účinky na hospodářskou soutěž (rozsudek ze dne 20. ledna 2016, *Toshiba Corporation v. Komise*, C-373/14 P, EU:C:2016:26, bod 25 a citovaná judikatura).

- 32 Navíc pojem „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“ musí být vykládán restriktivně. Tento pojem tak lze použít pouze na určité druhy koordinace mezi podniky, které vykazují dostatečný stupeň škodlivosti pro hospodářskou soutěž, aby bylo možné mít za to, že přezkum jejich účinků není nutný (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. listopadu 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, bod 18 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 18. listopadu 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, bod 60 a citovaná judikatura).
- 33 Okolnost, že dohoda představuje vertikální dohodu, však nevylučuje možnost, aby dohoda vedla k „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“. Ačkoli totiž vertikální dohody bývají ze své povahy často méně škodlivé pro hospodářskou soutěž než dohody horizontální, mohou mít za určitých okolností i ony zvlášť vysoký omezující potenciál (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160; bod 43, jakož i ze dne 18. listopadu 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, bod 61).
- 34 Zásadní právní kritérium pro určení, zda dohoda, ať již horizontální nebo vertikální, představuje „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“, tedy spočívá v konstatování, že taková dohoda vykazuje sama o sobě dostatečný stupeň škodlivosti pro hospodářskou soutěž (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 57, a ze dne 18. listopadu 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, bod 59, jakož i citovaná judikatura).
- 35 K posouzení toho, zda je toto kritérium splněno, je třeba se soustředit na obsah jejich ustanovení, na cíle, kterých má dosáhnout, jakož i na hospodářský a právní kontext, do něhož spadá. V rámci posuzování tohoto kontextu je třeba rovněž zohlednit povahu dotčeného zboží nebo služeb, jakož i skutečné podmínky fungování a struktury dotčeného trhu nebo dotčených trhů (rozsudek ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 36, jakož i citovaná judikatura).
- 36 Kromě toho, pokud se strany dohody dovolávají prosoutěžních účinků spojených s touto dohodou, musí být tyto skutečnosti zohledněny jako prvky kontextu této dohody. Pokud jsou totiž prokázány, jsou relevantní, specifické pro danou dohodu a jsou dostatečně významné, mohly by takové účinky vyvolat důvodné pochybnosti o dostatečně škodlivé povaze této dohody z hlediska hospodářské soutěže [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. ledna 2020, Generics (UK) a další, C-307/18, EU:C:2020:52, body 103, 105 a 107].
- 37 Z této judikatury vyplývá, že za účelem posouzení, zda vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje s sebou nese „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, přísluší předkládajícímu soudu, aby ve světle kritérií připomenutých v bodech 35 a 36 tohoto rozsudku ověřil, zda tato dohoda vykazuje dostatečný stupeň škodlivosti z hlediska hospodářské soutěže.
- 38 V rámci tohoto posouzení, jež přísluší předkládajícímu soudu, bude muset tento soud rovněž zohlednit okolnost, kterou sám zdůraznil, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje může spadat do kategorie „tvrdých omezení“ ve smyslu čl. 4 písm. a) nařízení č. 2790/1999 a č. 330/2010, jakožto součást právního kontextu.
- 39 Tato okolnost naproti tomu nemůže zbavit předkládající soud povinnosti provést posouzení uvedené v bodě 37 tohoto rozsudku.

- 40 Jediným cílem čl. 4 písm. a) nařízení č. 2790/1999 ve spojení s bodem 10 jeho odůvodnění, jakož i čl. 4 písm. a) nařízení č. 330/2010 ve spojení s bodem 10 jeho odůvodnění je totiž vyloučit určitá vertikální omezení z působnosti blokové výjimky. Tato výjimka, uvedená v článku 2 každého z těchto nařízení, vykládaném ve světle jejich pátého bodu odůvodnění, se vztahuje na vertikální dohody, u nichž se předpokládá, že nejsou škodlivé pro hospodářskou soutěž.
- 41 Naproti tomu uvedená ustanovení nařízení č. 2790/1999 a č. 330/2010 neobsahují údaj o kvalifikaci uvedených omezení jako omezení „z hlediska účelu“ nebo „z hlediska důsledku“. Kromě toho, jak uvedla Komise ve svém písemném vyjádření před Soudním dvorem, pojmy „tvrdé omezení“ a „omezení z hlediska účelu“ nejsou pojmově zaměnitelné a nemusí se nutně shodovat. Omezení vyloučená z uvedené výjimky je tedy třeba zkoumat s ohledem na čl. 101 odst. 1 SFEU případ od případu.
- 42 Z toho vyplývá, že předkládající soud nemůže od posouzení uvedeného v bodě 37 tohoto rozsudku ustoupit z důvodu, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje by v každém případě představovala, nebo se předpokládá, že představuje, takové omezení z hlediska účelu.
- 43 Ve světle všech předcházejících úvah je třeba na první a čtvrtou otázku odpovědět tak, že čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že zjištění, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje zahrnuje „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“, může být učiněno až poté, co bylo určeno, že tato dohoda s ohledem na obsah jejích ustanovení, cíle, kterých má dosáhnout, jakož i na všechny prvky charakterizující hospodářský a právní kontext, do kterého spadá, vykazuje dostatečný stupeň škodlivosti pro hospodářskou soutěž.

Ke třetí a páté otázce, jež se týkají pojmu „dohoda“ ve smyslu článku 101 SFEU

- 44 Podstatou třetí a páté otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat na druhém místě a společně, je, zda čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán tak, že se jedná o „dohodu“ ve smyslu tohoto článku, pokud dodavatel stanoví svým distributorům minimální ceny dalšího prodeje výrobků, které uvádí na trh.
- 45 Předkládající soud tak žádá o objasnění pojmu „dohoda“ ve smyslu uvedeného ustanovení, aby mohl určit, zda za okolností sporu v původním řízení existuje taková dohoda mezi společností Super Bock a jejími distributory. Vzhledem k tomu, že jeho otázka je založena na četných skutkových hypotézách uvedených ve třetí a páté položené otázce, které se zčásti liší a z nichž některé jsou zpochybněny společností Super Bock, je třeba připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší rozhodovat o skutkových okolnostech sporu v původním řízení v souladu s dělbou funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem připomenutou v bodě 28 tohoto rozsudku.
- 46 S ohledem na výše uvedené lze na základě skutkových zjištění předkládajícího soudu konstatovat, že tyto otázky spadají do kontextu, kdy Super Bock pravidelně předává svým distributorům ceníky minimálních cen dalšího prodeje a distribuční marže. Z těchto zjištění vyplývá, že takto uvedené ceny dalšího prodeje jsou v praxi uplatňovány distributory, kteří někdy takový údaj požadují a neváhají si stěžovat u společnosti Super Bock na předané ceny namísto uplatňování jiných cen. Konečně podle uvedených zjištění je uvedení minimálních cen dalšího prodeje spojeno s mechanismy sledování cen a nedodržení těchto cen může vést k odvetným opatřením a k záporným distribučním maržím.

- 47 Po tomto úvodním upřesnění je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora k tomu, aby existovala „dohoda“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, postačuje, aby dotčené podniky vyjádřily společnou vůli chovat se na trhu určitým způsobem (rozsudek ze dne 18. listopadu 2021, *Visma Enterprise*, C-306/20, EU:C:2021:935, odstavec 94 a citovaná judikatura).
- 48 Dohoda tedy nemůže být založena na vyjádření čistě jednostranné politiky jednou stranou distribuční smlouvy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. ledna 2004, *BAI a Komise v. Bayer*, C-2/01 P a C-3/01 P, EU:C:2004:2, body 101 a 102).
- 49 Zdánlivě jednostranný akt nebo chování však představuje dohodu ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, je-li projevem shodné vůle mezi nejméně dvěma stranami, přičemž forma projevu této shody není sama o sobě určující (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. července 2006, *Komise v. Volkswagen*, C-74/04 P, EU:C:2006:460, bod 37).
- 50 Tato shodná vůle stran může vyplývat jak z ustanovení předmětné distribuční smlouvy, pokud obsahuje výslovnou výzvu k dodržování minimálních cen dalšího prodeje nebo opravňuje alespoň dodavatele takové ceny stanovit, tak z chování stran a zejména z případné existence výslovného nebo mlčky učiněného souhlasu ze strany distributorů s výzvou k dodržování minimálních cen dalšího prodeje (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 6. ledna 2004, *BAI a Komise v. Bayer*, C-2/01 P a C-3/01 P, EU:C:2004:2, body 100 a 102, jakož i ze dne 13. července 2006, *Komise v. Volkswagen*, C-74/04 P, EU:C:2006:460, body 39, 40 a 46).
- 51 Předkládajícímu soudu přísluší posoudit okolnosti sporu v původním řízení ve světle této judikatury.
- 52 V tomto kontextu skutečnost, že dodavatel pravidelně předává distributorům seznamy uvádějí jím stanovené minimální ceny a distribuční marže, jakož i skutečnost, že je žádá, aby je pod jeho dohledem dodržovali pod hrozbou odvetných opatření, a s rizikem, že v případě nedodržení těchto opatření budou použity záporné distribuční marže, jsou skutečnostmi, které mohou vést k závěru, že se tento dodavatel snaží uložit svým distributorům minimální ceny dalšího prodeje. Pokud se jeví, že tyto skutečnosti samy o sobě odrážejí zdánlivě jednostranné jednání uvedeného dodavatele, bylo by tomu jinak, pokud by distributoři tyto ceny dodržovali. Z tohoto důvodu by okolnosti, že minimální ceny dalšího prodeje jsou v praxi uplatňovány distributory nebo jejich uvedení je požadováno distributory, kteří si sice u dodavatele na uvedené ceny stěžovali, ale neuplatňovali z vlastní iniciativy jiné ceny, mohly odrážet souhlas distributorů se stanovením minimálních cen dalšího prodeje dodavatelem.
- 53 Ve světle předcházejících úvah je třeba na třetí a pátou otázku odpovědět tak, že čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že o „dohodu“ ve smyslu tohoto článku se jedná tehdy, když dodavatel ukládá svým distributorům minimální ceny dalšího prodeje výrobků, které uvádí na trh, v rozsahu, v němž stanovení těchto cen dodavatelem a jejich dodržování distributory odráží vyjádření shodné vůle těchto stran. Tato shodná vůle může vyplývat jak z ustanovení dotčené distribuční smlouvy, pokud obsahuje výslovnou výzvu k dodržování minimálních cen dalšího prodeje nebo přinejmenším opravňuje dodavatele k uložení takových cen, tak z jednání stran, a zejména z případné existence výslovného nebo mlčky učiněného souhlasu distributorů s výzvou k dodržování minimálních cen dalšího prodeje.

Ke druhé otázce týkající se důkazu existence „dohody“ ve smyslu článku 101 SFEU

- 54 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že existence „dohody“, ve smyslu tohoto článku, mezi dodavatelem a jeho distributory může být prokázána pouze prostřednictvím přímých důkazů.
- 55 Podle judikatury Soudního dvora platí, že při neexistenci unijních pravidel týkajících se zásad upravujících hodnocení důkazů a požadované důkazní úrovně v rámci vnitrostátního řízení podle článku 101 SFEU, je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie taková pravidla stanovil, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivá než pravidla upravující podobné situace podléhající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. ledna 2016, Eturas a další, C-74/14, EU:C:2016:42, body 30 až 32, jakož i citovaná judikatura).
- 56 Z této judikatury přitom rovněž vyplývá, že zásada efektivity vyžaduje, aby důkaz porušení unijního práva hospodářské soutěže mohl být předložen nejen prostřednictvím přímých důkazů, ale rovněž prostřednictvím nepřímých důkazů, pokud jsou objektivní a shodují se. Ve většině případů totiž musí být existence jednání ve vzájemné shodě nebo dohody vyvozena z určitého počtu shodujících se skutečností a nepřímých důkazů, které ve svém celku mohou představovat, pokud neexistuje jiné logické vysvětlení, důkaz porušení pravidel hospodářské soutěže (rozsudek ze dne 21. ledna 2016, Eturas a další, C-74/14, EU:C:2016:42, body 36 a 37, jakož i citovaná judikatura).
- 57 Z toho vyplývá, že existence „dohody“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, která se týká minimálních cen dalšího prodeje, může být prokázána nejen prostřednictvím přímých důkazů, ale rovněž na základě shodujících se skutečností a nepřímých důkazů, jestliže z nich lze dovodit, že dodavatel vyzval své distributory, aby používali takové ceny, a že tito distributoři v praxi dodrželi ceny uvedené dodavatelem.
- 58 Ve světle všech předcházejících úvah je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že článek 101 SFEU ve spojení se zásadou efektivity musí být vykládán v tom smyslu, že existence „dohody“ ve smyslu tohoto článku mezi dodavatelem a jeho distributory může být prokázána nejen prostřednictvím přímých důkazů, ale také pomocí objektivních a shodujících se nepřímých důkazů, z nichž lze existenci takové dohody dovodit.

K šesté otázce týkající se pojmu „ovlivnění obchodu mezi členskými státy“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU

- 59 Podstatou šesté otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že okolnost, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje se vztahuje na téměř celé území členského státu, nikoli však na celé toto území, brání tomu, aby tato dohoda ovlivňovala obchod mezi členskými státy.
- 60 Podle ustálené judikatury ke splnění podmínky, podle níž dohoda ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU musí být způsobilá ovlivnit obchod mezi členskými státy, je nezbytné, aby tato dohoda na základě souhrnu skutkových a právních okolností umožnila předpokládat s dostatečnou pravděpodobností, že může přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně ovlivnit obchod mezi členskými státy, a to tak, že se lze obávat, že by mohla být překážkou uskutečňování jednotného trhu mezi členskými státy. Kromě toho je třeba, aby tento vliv nebyl zanedbatelný

(rozsudky ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 92 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 16. července 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, bod 48 a citovaná judikatura).

- 61 Ovlivnění obchodu mezi členskými státy obecně vyplývá ze spojení více faktorů, které samy o sobě nejsou nezbytně určující. Pro ověření, zda kartelová dohoda citelně ovlivňuje obchod mezi členskými státy, je třeba ji zkoumat v jejím hospodářském a právním kontextu (rozsudek ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 93 a citovaná judikatura).
- 62 V tomto ohledu skutečnost, že předmětem kartelové dohody je pouze prodej výrobků v jediném členském státě, nepostačuje k vyloučení možnosti ovlivnění obchodu mezi členskými státy. Soudní dvůr tak rozhodl, že kartelová dohoda vztahující se na celé území členského státu má ze své podstaty za účinek posílení oddělování vnitrostátních trhů, čímž narušuje vzájemné hospodářské prolínání, které je zamýšleno Smlouvou o FEU (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. listopadu 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique v. Komise, 73/74, EU:C:1975:160, body 25 a 26, jakož i ze dne 16. července 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, bod 49 a citovaná judikatura).
- 63 Podobně Soudní dvůr rozhodl, že kartelová dohoda pokrývající pouze část území členského státu může být za určitých okolností schopna ovlivnit obchod mezi členskými státy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. prosince 1987, Aubert, 136/86, EU:C:1987:524, bod 18).
- 64 Předkládajícímu soudu přísluší určit, zda s ohledem na hospodářský a právní kontext kartelové dohody dotčené v původním řízení může tato dohoda citelně ovlivnit obchod mezi členskými státy.
- 65 Ve světle všech předcházejících úvah je třeba na šestou otázku odpovědět tak, že čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že okolnost, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje se vztahuje na téměř celé, nikoli však na celé území členského státu, nebrání tomu, aby tato dohoda mohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.

K nákladům řízení

- 66 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

1) Článek 101 odst. 1 SFEU

musí být vykládán v tom smyslu, že:

zjištění, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje zahrnuje „omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu“, může být učiněno až poté, co bylo určeno, že tato dohoda s ohledem na obsah jejích ustanovení, cíle, kterých má dosáhnout, jakož i na všechny prvky charakterizující hospodářský a právní kontext, do něhož spadá, vykazuje dostatečný stupeň škodlivosti pro hospodářskou soutěž.

2) Článek 101 odst. 1 SFEU

musí být vykládán v tom smyslu, že:

o „dohodu“ ve smyslu tohoto článku se jedná tehdy, když dodavatel ukládá svým distributorům minimální ceny dalšího prodeje výrobků, které uvádí na trh, v rozsahu, v němž stanovení těchto cen dodavatelem a jejich dodržování distributory odráží vyjádření shodné vůle těchto stran. Tato shodná vůle může vyplývat jak z ustanovení dotčené distribuční smlouvy, pokud obsahuje výslovnou výzvu k dodržování minimálních cen dalšího prodeje nebo přinejmenším opravňuje dodavatele k uložení takových cen, tak z jednání stran, a zejména z případné existence výslovného nebo mlčky učiněného souhlasu distributorů s výzvou k dodržování minimálních cen dalšího prodeje.

3) Článek 101 SFEU ve spojení se zásadou efektivity

musí být vykládán v tom smyslu, že:

existence „dohody“ ve smyslu tohoto článku mezi dodavatelem a jeho distributory může být prokázána nejen prostřednictvím přímých důkazů, ale také pomocí objektivních a shodujících se nepřímých důkazů, z nichž lze existenci takové dohody dovodit.

4) Článek 101 odst. 1 SFEU

musí být vykládán v tom smyslu, že:

okolnost, že vertikální dohoda o stanovení minimálních cen dalšího prodeje se vztahuje na téměř celé, nikoli však na celé území členského státu, nebrání tomu, aby tato dohoda mohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.

Podpisy